

BA110 Samostatná četba k dějinám baltického prostoru

Vyučující: Halina Beresnevičiūtė Nosálová, PhD

Konzultační hodiny: Pa. 11.50-12.50 po předchozí domluvě mailem

Syllabus

Cílem kurzu je seznámit s nejstarší pramennou základnou k baltickému prostoru, severským folklorem (sámským, finským, estonským aj.), baltickým folklorem. Studenti čtou primární historické prameny k baltickému prostoru. Taktéž se seznamuje s Baltickým regionem v zrcadle středověké západoevropské literatury a novodobé regionální literatury.

Úkolem pro studenty je vybrat **2 díly z prvního souboru a 1 díl z druhého** souboru textů (soubor I tvoří prameny poznání středověku a renesance; soubor II pozdní ohlasy), přečíst je a sepsat o četbě protokol s vědeckými referencemi. Každý referát má být 3-6 stránek dlouhý (NS je 1800 znaků).

V něm se musí uvést relevantní bibliografické informace; žánrové zařazení textu; dále sdělit, o čem dílo je a jaký svět popisuje, jaké síly, strany, lidé v něm působí a jaké vztahy mezi silami panují. Nejde tedy o reprodukci fabule čili děje, nýbrž o téma a o to, co lze z děl vyvodit jako z děl historických: kdo se s kým potýká, čeho jsou boje výrazem, lze-li mluvit v konkrétních případech o národu či etniku, nebo je-li kolektivní identita založená v jiných kategoriích a celcích, o jaký žánr u konkrétních děl jde a proč zrovna byl použit tento žánr (žánry mají různé funkce), v čem se dílo od všeobecného žánrového určení liší.

Jde tedy o to zjistit, jak jsou národy či státní útvary v díle popsány, z které pozice, co tvoří centrum (politické, státoprávní, topografické...), co jsou periférie, v jakém jsou vztahu k centru, expanduje centrum, nebo je naopak napadáno z periférie?, co je v kronice tématem, jehož proměnu lze určit na časové linii (jde třeba o dějiny spásy, začínající stvořením světa a s vrcholem centralizace královské vlády jako jakéhosi odrazu hierarchie stvoření...) atd.

Romantické ohlasy psali také křesťané; jde tam však spíše o projev hegelíanských "duchů" národa, čemuž je podřízeno i vkomponování předkřesťanských konceptů, nebo se historicita ve vztahu mezi křesťanstvím a pohanstvím chápe jinak? Jak jsou hodnoceny? Je křesťanství špatné, nebo je mravní hodnocení zaměřené spíše na určitou skupinu, třeba i popsanou jako křesťané, která však je špatná kvůli něčemu jinému?

Je vhodné používat i sekundární literaturu, nicméně je důležité rozlišovat její kvalitu a informativnost. Holečková předmluva a doslov k prvnímu vydání Kalevaly je sama o sobě historickým dokumentem a nelze se na její hodnotící tvrzení spolehnout. To samé se týká paratextů Parolkových či Lukášových v Láčpléšisovi a Synovi Kalevově.

Vyhnete se obecným tvrzením wikipedického typu: "V básni je popsána společnost, která si cení cti, odvahy a statečnosti; bojovníci jsou obdivováni a dosahují významných postů." (heslo Béowulf) Těchto vlastností si cení každá společnost a jejich zdůraznění je součástí třeba i evropského válečného románu. Jde o postihnoutí specifika, a to i přes stylizaci daného textu. Je tedy třeba si klást např. otázku po vztahu mezi osobním prospěchem a prospěchem společnosti, obsahem slova čest ap. Je výslovně zakázáno používat neredigované zdroje, což jsou téměř všechny zdroje internetové, např. Wikipedie.

Dále je nutné uvádět veškerou použitou literaturu, v případě citování citaci vkládat do uvozovek a v textu vyznačovat zdroj včetně paginace. Nedodržení těchto principů vede k okamžitému udělení hodnocení N, resp. k oznámení fakultní disciplinární komisi;

Soubor I:

1. Béowulf.
2. Legenda o sv. Vojtěchovi (Iohannes Canaparius či Bruno z Querfurtu); Německý překlad Canaparia:
https://books.google.cz/books?id=8k9NAAAAcAAJ&pg=PA36&dq=Adalbert+Canaparius&hl=de&sa=X&ved=0ahUKEwiF7LqK_IfnAhUWi1wKHa0cCD0Q6AEIbzAJ#v=onepage&q=Adalbert%20Canaparius&f=false
Český překlad Bruna: Bruno z Querfurtu: *Život svatého Vojtěcha*, Překl. Marie Kyralová. Praha 2017.
3. *Chronik* Dětmara z Merseburgu; český překlad: Dětmar z Merseburgu: *Kronika*, Argo 2008
4. *Gesta Adama* z Brém; český překlad: Adam Brémský: *Činy biskupů hamburského kostela: Velká kronika evropského severu*, Argo 2009.
5. *Cronica Slauorum Helmholda Bosnoviensis*; český překlad: Helmhold z Bosau: *Kronika Slovanů*, Argo 2012.
6. *Gesta Danorum Saxona Grammatica*; angl. Překlad:
<https://archive.org/details/firstninebooksof00saxouoft/page/n9/mode/2up> . Analytický úvod do ang. překladu:
<https://books.google.cz/books?id=X6ObCwAAQBAJ&printsec=frontcover&dq=saxo+grammaticus&hl=cs&sa=X&ved=0ahUKEwiJPDKnYjnAhUxsKQKHaoPBQYQ6AEISDAD#v=onepage&q=saxo%20grammaticus&f=false>;
7. Nestorův *Letopis ruský*; Nestor: *Vyprávění o minulých letech* (několik českých vydání), Pavel Mervart: *Nestorův letopis ruský: nejstarší staroruská kronika*, Červený Kostelec 2014.
8. *Zádonština; Dve zpevu staroruskych totiz: O vyprave Igorove a Zadonstina* – Karel Jaromír Erben https://play.google.com/books/reader?id=Y11rIY_sbAoC&hl=cs&pg=GBS.PR11 (Google Books)
9. *Povídky ze staré Rusi*, Praha Odeon 1984. Pavel Mervart: *Ruská středověká literatura*, Červený Kostelec 2013, druhé vydání knihy *Písemnictví ruského středověku*.
10. *Haličsko-volyňský letopis*, Praha Argo 2010.
11. *Livonská kronika* Henrika de Lettis; německý překlad:
<https://play.google.com/books/reader?id=Y41DAAAAYAAJ&hl=cs&pg=GBS.PP1>, Historický kontext:
<https://books.google.cz/books?id=xkEHDAQAQBAJ&pg=PR4&lpg=PR4&dq=henrik+de+lettis&source=bl&ots=yzisQgdgZi&sig=ACfU3U0mcolsYL4Uq95morK1cpuwhBKE6A&hl=cs&sa=X&ved=2ahUKEwifpLaft6jnAhUWA2MBHfXwCdMQ6AEwDHoECAgQAQ#v=onepage&q=henrik%20de%20lettis&f=false>
12. *Livländische Reimchronik*; německý překlad:
https://play.google.com/books/reader?id=okzgfml7f_8C&hl=cs&pg=GBS.PP1
13. *Kronika* Hermanna von Wartberge; Latinský originál s německým úvodem
https://books.google.cz/books?id=eEltAAAAYAAJ&printsec=frontcover&hl=cs&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false
Kronika Petra von Dusburg; latinský originál online:
<https://books.google.de/books?id=YX8OAAAAYAAJ&pg=PA3&hl=cs#v=onepage&q&f=false> .
Polský a německý překlad dostupný v knihovně FF MUNI.

14. *Kronika kláštera v Olivě*; Německy online
https://archive.org/details/bub_gb_c6RSAAAACAAJ/page/n7/mode/2up
 Kronika Wiganda von Marburg; latinský:
https://books.google.cz/books?id=sRY_AAAACAAJ&printsec=frontcover&dq=wigand+von+Marburg&hl=cs&sa=X&ved=0ahUKEwjW48aUllrnAhVLJFAKHd79DSAQ6AEIMjAB#v=onepage&q=wigand%20von%20Marburg&f=false
  15. *Annales seu cronici incliti regni Poloniae* Jana Długosze; Polsky: *Roczniki, czyli kroniki sławnego Królestwa Polskiego* (latinský original a polský překlad v MZK a knihovně MU). Sekundární literatura: Wojciech Polák *Aprobata i spór : zakon krzyżacki jako instytucja kościelna w dziełach Jana Długosza*, Lublin 1999 (MZK, FF MUNI), další sekundární literatura o Długoszových kronikách v knihovně FF MU
  16. *Monumentum* Jana Ostroróga; polsky online:
http://staropolska.pl/sredniowiecze/Publicystyka/Ostrorog_01.html
  17. *Kronika polska* Marcina Bielského; <https://polona.pl/item/kronika-polska-marcina-bielskiego-nowo-przez-ioach-ima-bielskiego-syna-iego-wydana,NzUwMDM3MTU/5/#info:metadata>
  18. *Gesta principum polonorum* Galla Anonyma; Gallus Anonymus *Kronika a činy polských knížat a vládců*, Argo 2009.
  19. *Lietuvos Metrika*; rutenština. Úvod lit., rus., angl. (některá díla k vypůjčení u vyučující). *Lietuvos Statutai* (knihovná MU, S. Lazutka, I Lappo) text v rutenštině.
  20. *Litevské letopisy / Lietuvos metraščiai*; sekundární literatura litevský: Mečislovas Jučas: *Lietuvos metraščiai ir kronikos*, Vilnius 2002, FF MU.
  21. Maciej Strykowski (1547-1593): *Kronika Polska, Litewska, Źmódská i wszystkiej Rusi (1582)*; polský originál:
<https://books.google.cz/books?id=cU5FAAAAIAAJ&printsec=frontcover&dq=maciej+strykowski&hl=cs&sa=X&ved=0ahUKEwix05Hlm8nnAhUmXKYKHRwGAssQ6AEIKTAA#v=onepage&q=maciej%20strykowski&f=false>, sekundární literatura: Zbysław Wojtkowiak: *Maciej Strykowski - dziejopis Wielkiego Księstwa Litewskiego : kalendarium życia i działalności*, Poznań 1990.
  22. Augustyn/Augustinas Rotundus Mielecki/Mieleskis (***-1582): litevská kronika (latinsky). Nedochováno. Existují výpisky *Epitome principium Lithuaniae*;
  23. Albert Wijuk-Koiatowicz / Albertas Kojelavičius-Vijukas (1609-1677): *Historia Lituana*; (latinský originál, lit. překlad) knihovna FF MU.
  24. *Edda. Bohatýrské písně*. Přel. E. Walter. ELK. Praha 1942;
  25. *Edda*. Přel. L. Heger. Argo. Praha 2004 (1. vydání SNKLU 1962);
  26. *Edda. Sága o Ynglingách*. Přel. H. Kadečková. Odeon. Praha 1988;
  27. *Okouzlení krále Gylfa. Edda*. Přel. E. Walter. Arkún. Praha 1929;
  28. *Sága o Grettim*. Přel. L. Heger. SNKLHU. Praha 1957;
  29. *Sága o Gunnlaugovi Hadím Jazyku*. Přel. E. Walter. Praha 1919.;
  30. *Sága o Hervaře*. Přel. J. Kozák. Herrmann a synové. Praha 2008;
  31. *Sága o svatém Olavu*. Přel. L. Heger. LN. Praha 1967;
  32. *Sága o Volsunzích*. Přel. L. Zatočil. SPN. Praha 1960;
  33. *Historie o starých norských kráľích*. Veduta 2014;
  34. *Noidova smrt: Pověsti a pohádky z Laponska. Triáda*. Praha 2001;
- Soubor II;
35. Utajený autor 18. století: *Píseň o tažení Igorově* - mystifikace ruská;
  36. Garlieb Helwig Merkel: *Wannem Ymanta. Eine lettische Sage* - osvícenský protest německý;

37. Adam Mickiewicz: *Grażyna (Powieść litewska)* & *Konrád Wallenrod (Powieść historyczna z dziejów litewskich i pruskich)* - romantický pohled litevsko-polský;
38. Elias Lönnrot: *Kalevala* - národní a národotvorné epos finské;
39. Friedrich Reinhold Kreutzwald: *Kalevipoeg „Syn Kalevův“* - národní a národotvorné epos estonské;
40. Andrejs Pumpurs: *Lāčplēsis* - národní a národotvorné epos lotyšské;
41. Henryk Sienkiewicz: *Křižáci* - postromanticko-nacionalistický pohled polský;
42. Vincas Krėvė-Mickevičius: *Dainavos šalies senų žmonių/padavimai* („Co vypravují starci z dainavského kraje“, český překlad vyšel jako 249. svazek Světové četby pod názvem „Dainavské pověsti“) - postromanticko-dekadentní pohled litevský;
43. Frans Gunnar Bengtsson: *Zrzavý Orm* (Plavci na západ. Doma a znovu na lodi) - humorný nadhled skandinávský;
44. Bengt Pohjanen: *Faravidova říše* - národní a národotvorné epos severobotnické